

NÁRODNÁ BANKA SLOVENSKA

Dotazník o vývoji ponuky a dopytu na trhu úverov

December 2005

Zhrnutie

Počas druhého polroka 2005 vzrástol objem čerpaných úverov poskytnutých podnikom. Podľa údajov z dotazníka bol tento nárast, podobne ako v prvom polroku 2005, ovplyvnený vo väčšej miere dopytom po úveroch ako zmiernovaním úverových štandardov. Zvýšil sa podiel bánk, ktoré zaznamenali nárast dopytu po úveroch veľkým podnikom. Dôvodom nárastu dopytu je najmä financovanie dlhodobých investícií a prevádzkového kapitálu. V rámci zmien v úverových štandardoch bola tendencia skôr k ich zmiernovaniu, a to – na rozdiel od prvého polroka 2005 – aj pri úveroch veľkým podnikom. Vplyv na zmiernovanie úverových štandardov mali hlavne externé faktory – konkurencia, vývoj makroekonomickej situácie a nárast dopytu. Banky zaznamenali ďalší pokles úrokovej marže aj prijatých poplatkov.

Aj na trhu úverov obyvateľstvu bol v druhom polroku 2005 významnejší faktor dopytu, najmä z dôvodu pozitívneho vývoja príjmov obyvateľstva a celkovej makroekonomickej situácie. Pokračovalo ďalšie zmiernovanie úverových štandardov, na rozdiel od prvého polroka 2005 bolo však identifikované vo väčšom rozsahu pre ostatné úvery obyvateľstvu (iné ako úvery na bývanie). Zmiernovaním úverových štandardov banky reagovali na nárast dopytu, ktorý bol spolu s konkurenciou zo strany ostatných bánk najvýznamnejším dôvodom na zmeny v úverových štandardov. Zmiernovanie štandardov sa prejavilo najmä zvýšením decentralizácie rozhodovacích právomocí pri poskytovaní úveru a zmiernením niektorých limitov pri poskytovaní úveru.

Poznámka k spôsobu prezentácie agregovaných údajov:

Pokiaľ nie je uvedené inak, údaje v texte aj v grafoch sú uvedené vo forme tzv. **čistého percentuálneho podielu**. Napr. čistý percentuálny podiel bánk, ktoré zmiernili svoje úverové štandardy na poskytovanie úverov obyvateľstvu, je vypočítaný ako rozdiel percentuálneho podielu úverov obyvateľstvu poskytnutých bankami, ktoré uviedli zmiernenie štandardov, na celkových úveroch, a percentuálneho podielu úverov obyvateľstvu poskytnutých bankami, ktoré uviedli sprísnenie štandardov, na celkových úveroch. Zjednodušene povedané, jednotlivé odpovede bánk sú vážené priemerným objemom úverov príslušného typu za druhý polrok 2005. Presný postup výpočtu uvedeného ukazovateľa a agregácie odpovedí od jednotlivých bánk je podrobne vysvetlený v dokumente „Metodológia vyhodnotenia dotazníka“.

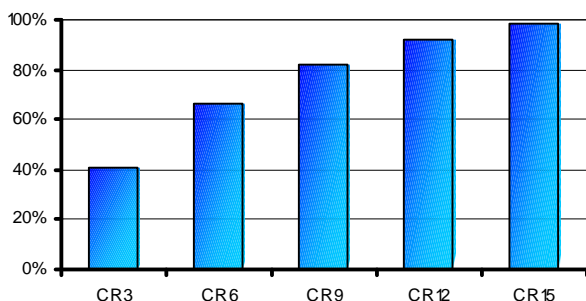
Výsledky prieskumu sú prezentované v agregovanej podobe. Správa je založená na názoroch jednotlivých bánk uvedených v dotazníku a nevyjadruje názory NBS.

Úvery podnikom

Situácia na trhu úverov podnikov

Úvery podnikom vzrástli počas druhého polroka 2005 (od júna do decembra) o 12%, čo je trochu viac ako počas prvého polroka 2005. V druhom polroku 2004 zaznamenali tieto úvery dokonca mierny pokles. Nárast priemerného objemu úverov bol v druhom polroku 2005 takmer 8%. Objem úverov čerpaných v danom polroku poskytnutých podnikom dokonca vzrástol v druhom polroku o 43% v porovnaní s objemom čerpaných úverov v prvom polroku 2005. Podiel objemu úverov podnikom poskytnutých tromi bankami, ktoré poskytli najväčší objem úverov, na celkových úverov poskytnutých podnikom, bol 41% (CR3 index)¹. Koncentrácia poskytnutých úverov podnikom zostala v bankovom sektore prakticky nezmenená.

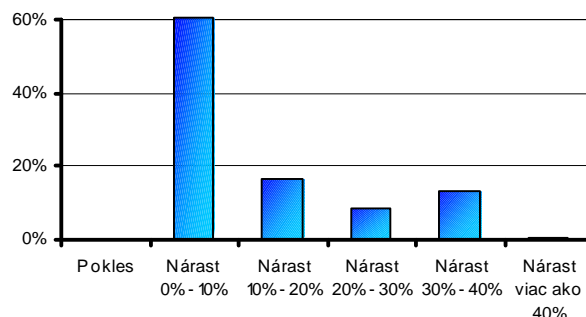
Graf 1 Koncentrácia poskytnutých úverov podnikom v bankovom sektore

Z hľadiska objemu úverov poskytnutých slovenským bankovým sektorom tvoria najväčšiu časť úvery nefinančným spoločnostiam. Počas druhého polroka 2005 ich objem vzrástol o 8%. Na druhej strane, vysoký rast zaznamenali úvery finančným spoločnostiam, ktorých objem vzrástol o 42% (počas prvého polroka 2005 iba o 5%). Objem úverov živnostiam vzrástol o 11%.

¹ CRk index vyjadruje podiel úverov k bank s najvyšším poskytnutým objemom úverov na celkovom objeme poskytnutých úverov.

Graf 2 Rozloženie percentuálneho nárastu objemu úverov podnikom za druhý polrok 2005

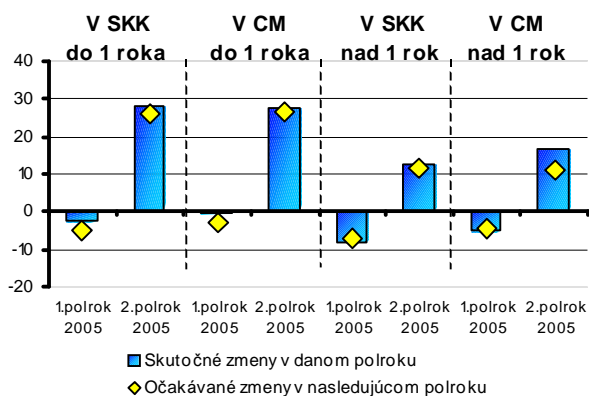
Banky pripisovali nárast objemu úverov predovšetkým nárastu dopytu zo strany klientov. Ide o zmenu oproti prvému polroku 2005, kedy nebolo možné jednoznačne povedať, či pri náraste objemu úverov poskytnutých podnikom zohrávali väčší vplyv faktory ponuky alebo dopytu. Trhový podiel bánk, ktoré identifikovali vplyv nárastu dopytu po úveroch, bol 51%. Na druhej strane, významnejšie zmeny v dopyte klientov ani v úverových štandardoch neidentifikovali banky s trhovým podielom 22%.

Vývoj na strane ponuky

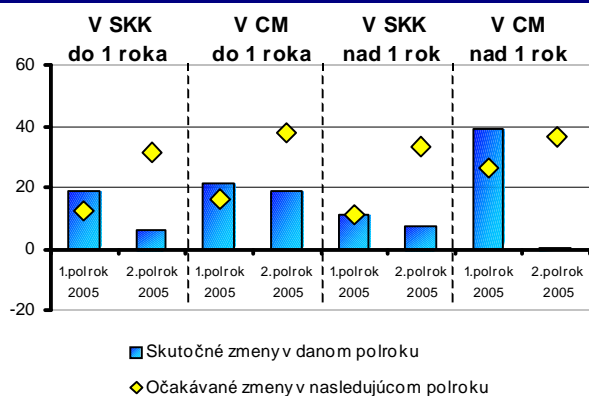
V druhom polroku 2005 možno konštatovať, že niektoré banky zmiernili svoje štandardy na poskytovanie úverov podnikom, v niektorých prípadoch išlo dokonca o podstatné zmeny. Výraznejšie zmiernenie štandardov nastalo najmä pri úveroch poskytovaných veľkým podnikom. Toto zmiernenie bolo vyššie, ako banky očakávali v júni 2005. Ďalšie zmiernenie sa očakáva aj v prvom polroku 2006.

Trochu iná situácia bola v sektore malých a stredných podnikov. Hoci viaceré banky svoje úverové štandardy zmiernili, naopak iné svoje štandardy sprísnil. V prvom polroku 2006 sa však očakáva skôr uvoľňovanie štandardov na poskytovanie úverov malým a stredným podnikom. V porovnaní so situáciou v prvom polroku 2005 je teda významné najmä výraznejšie zmiernenie úverových štandardov na poskytovanie úverov podnikom.

Graf 3 Zmeny úverových štandardov na poskyt. úverov veľkým podnikom (čistý percentuálny podiel)

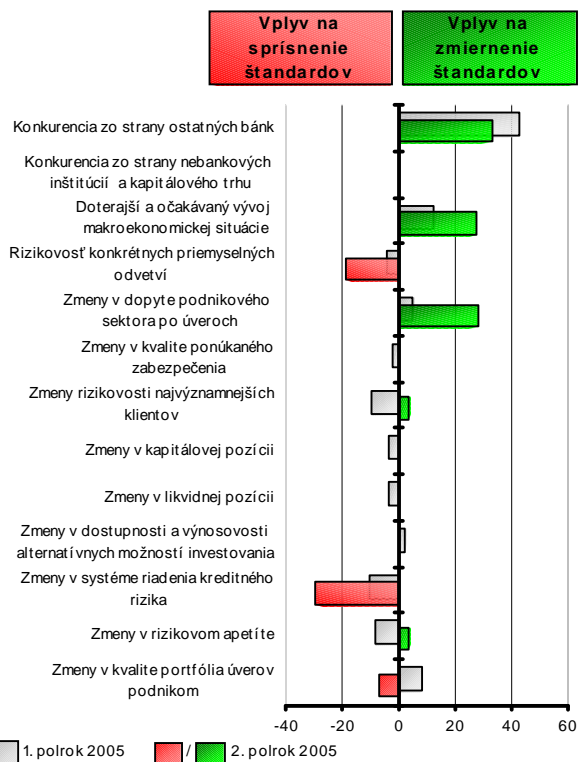

Graf 4 Zmeny úverových štandardov na poskyt. úverov malým a stredným podnikom (čistý percent. podiel)

Zatiaľ čo v prvom polroku 2005 dominoval vplyv konkurencie zo strany ostatných bánk na zmierňovanie úverových štandardov, v druhom polroku ako nemenej významné faktory banky označili aj vývoj makroekonomickej situácie a nárast dopytu podnikov po úveroch. Význam konkurencie medzi bankami naopak mierne klesol. Na druhej strane, najvýznamnejší vplyv na sprísnenie úverových štandardov (najmä na úvery malým a stredným podnikom) mali zmeny v systéme riadenia kreditného rizika.

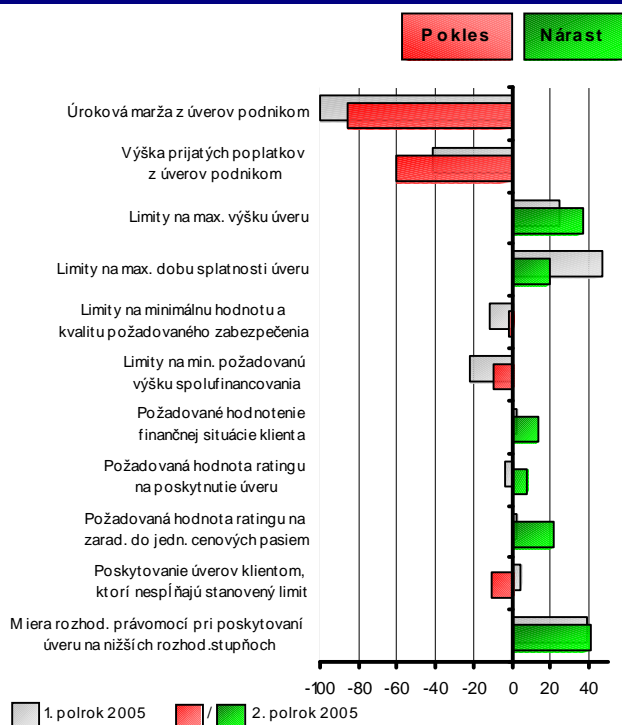
Graf 5 Faktory vplyvajúce na zmeny štandardov na poskyt. úverov podnikom (čistý percent. podiel)

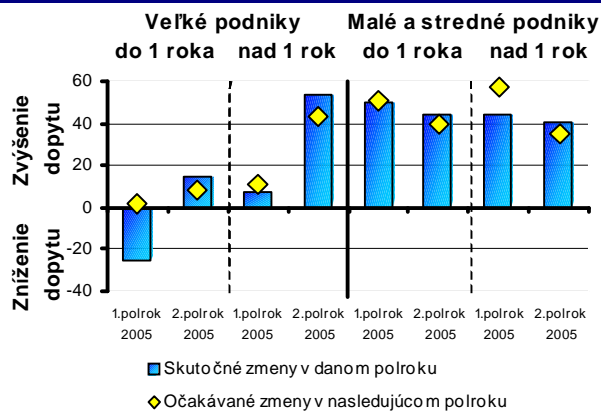
V rámci konkrétnych podmienok poskytovania úverov podnikom nenastali v porovnaní s prvým polrokom 2005 výraznejšie zmeny. Najvýraznejšie sa zmeny opäť prejavili práve v cenových podmienkach. Väčšina bánk uviedla pokles úrokovej marže alebo výšky prijatých poplatkov, hoci pri prijatých poplatkoch niektoré banky uviedli ich nárast. Významnú úlohu stále zohráva decentralizácia rozhodovacích právomocí pri poskytovaní úverov na nižšie rozhodovacie stupne, a to najmä v stredne veľkých bankách. Znížil sa limit na maximálnu výšku úveru a k zlacneniu úverov prispelo aj zníženie požadovanej hodnoty ratingu na zaradenie do jednotlivých cenových pásiem.

Na druhej strane, banky, ktoré sprísnili svoje štandardy na poskytovanie úverov podnikom, sprísnili najmä limity týkajúce sa podmienok poskytovania úverov (predovšetkým limity na minimálnu hodnotu a kvalitu požadovaného zabezpečenia).

Graf 6 Zmeny v konkrétnych podmienkach poskytovania úverov podnikom (čistý percentuálny podiel)

Graf 7 Zmeny v dopyte po úveroch podnikom (čistý percentuálny podiel)

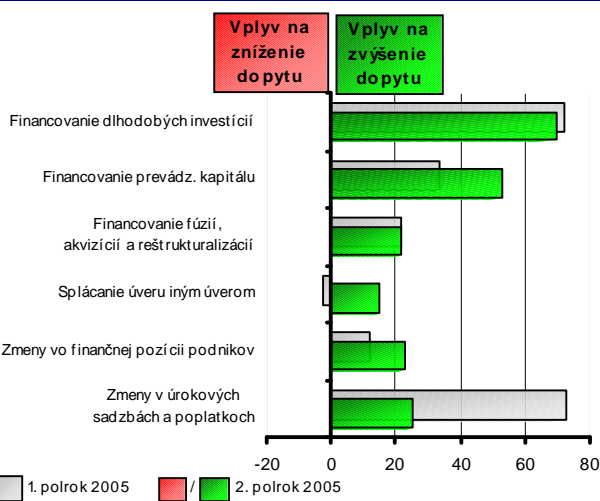

Vývoj na strane dopytu

Spolu so zmiernovaním úverových štandardov na poskytovanie úverov veľkým podnikom sa zvýšil v druhom polroku 2005 aj dopyt po týchto úveroch. Týka sa to najmä dlhodobých úverov. Vývoj krátkodobých úverov sa zhodoval s očakávaniami trhu z predchádzajúceho polroka. V porovnaní s prvým polrokom 2005 teda prišlo k zvýšeniu trhového podielu bánk, ktoré identifikovali nárast dopytu veľkých podnikov po úveroch. Banky očakávajú pokračovanie nárastu dopytu približne v rovnako veľkej miere. Podiel bánk na trhu úverov podnikom, ktoré identifikovali nárast dopytu po úveroch malým a stredným podnikom, bol v druhom polroku 2005 približne rovnaký ako v prvom polroku 2005. Očakávania do ďalšieho polroka sa mieme znížili.

Najčastejším dôvodom na nárast dopytu podnikov po úveroch bola potreba financovania dlhodobých investícií, čo je v súlade s uvedeným nárastom dopytu veľkých podnikov po dlhodobých úveroch. Niektoré banky dokonca označili vplyv tohto faktora za podstatný. Na trhu úverov zároveň vzrástol význam financovania prevádzkového kapitálu. Väčšina stredne veľkých bánk zároveň identifikovala čiastočný vplyv zlepšenia vo finančnej pozícii podnikov a zníženia úrokových sadzieb a poplatkov. Na trhu úverov ako celku sa však javí vplyv tohto faktora na nárast dopytu po úveroch v porovnaní s prvým polrokom 2005 ako menej významný, čo je dôsledkom poklesu jeho významnosti v skupine bánk s veľkým podielom na trhu úverov podnikom. Význam má pravdepodobne skôr pre dopyt zo strany finančných spoločností, kde priemerné úrokové sadzby na novoposkytované úvery klesli v priebehu druhého polroka 2005 zo 4,9% na 3,8%.

Graf 8 Faktory vplývajúce na zmeny v dopyte po úveroch podnikom (čistý percentuálny podiel)

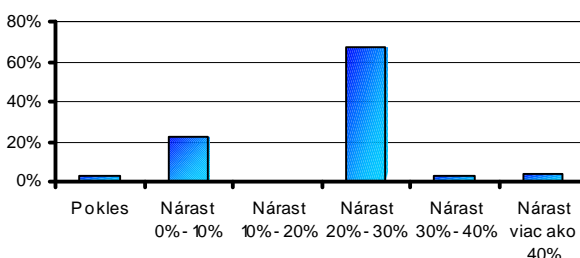

Úvery obyvateľstvu

Situácia na trhu úverov obyvateľstvu

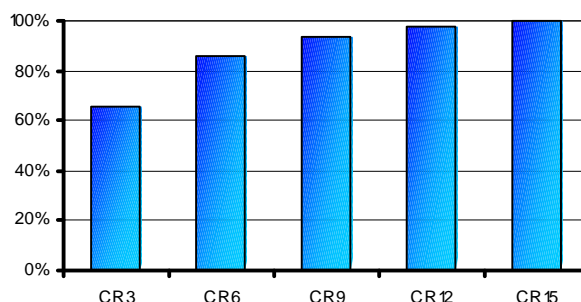
V druhom polroku 2005 pokračoval nárast úverov obyvateľstvu. Od júna do decembra 2005 vzrástol ich objem o 20% (zo 139 mld. SKK na 166 mld. SKK), čo je nárast porovnateľný s predchádzajúcim polrokom. Objem úverov čerpaných počas druhého polroka poskytnutých obyvateľstvu vzrástol v porovnaní s prvým polrokom o 23%. Z celkového objemu úverov poskytnutých obyvateľstvu tvorili úvery na nehnuteľnosti 68%. Ich objem vzrástol počas prvého polroku 2005 o 19%. Rástli však aj ostatné úvery poskytnuté obyvateľstvu, najmä úvery z kreditných kariet.

Graf 9 Rozloženie percentuálneho nárastu objemu úverov obyvateľstvu za druhý polrok 2005

Na trhu úverov obyvateľstvu bola koncentrácia vyššia ako na trhu úverov podnikom. Index CR3 mal hodnotu 66%, index CR6 hodnotu 86%. Podľa údajov z dotazníka úvery obyvateľstvu poskytovalo 16 bánk.

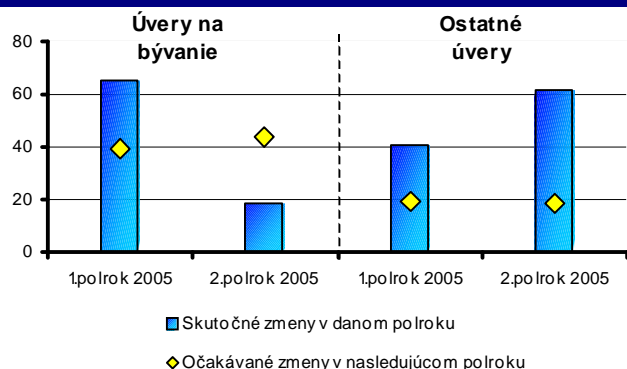
Graf 10 Koncentrácia poskytnutých úverov obyvateľstvu v bankovom sektore

Vývoj na strane ponuky

Rovnako ako v prvom polroku 2005 sa na náraste dopytu po úveroch obyvateľstvu podieľali najmä faktory dopytu. Významný vplyv nárastu dopytu identifikovali banky s trhovým podielom takmer 50%. V porovnaní s prvým polrokom 2005 sa znížil význam zmien vo vlastnej marketingovej stratégii alebo zavedenia nového produktu. Hoci niektoré banky sprísnilo svoje úverové štandardy, všeobecne pokračovala tendencia ich čiastočného zmiernovania. Na rozdiel od prvého polroku sa však táto tendencia týkala vo väčšej miere ostatných úverov poskytnutých obyvateľstvu. Čistý trhoví podiel bánk, ktoré zmiernili úverové štandardy na poskytovanie úverov na nehnuteľnosti, bol menší (aj v porovnaní s očakávaniami). V ďalšom polroku sa očakáva zmiernovanie na úverových štandardov na poskytovanie ostatných úverov v menšom rozsahu.

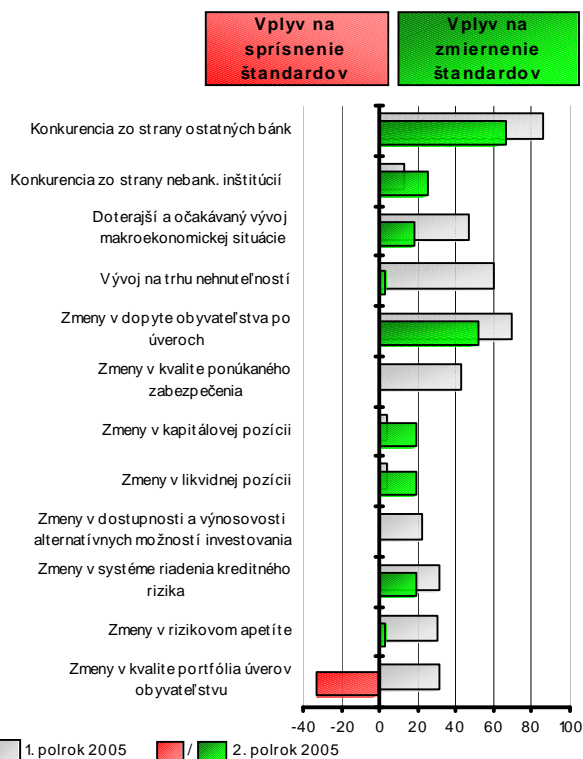
Graf 11 Zmeny úverových štandardov na poskyt. úverov obyvateľstvu (čistý percentuálny podiel)

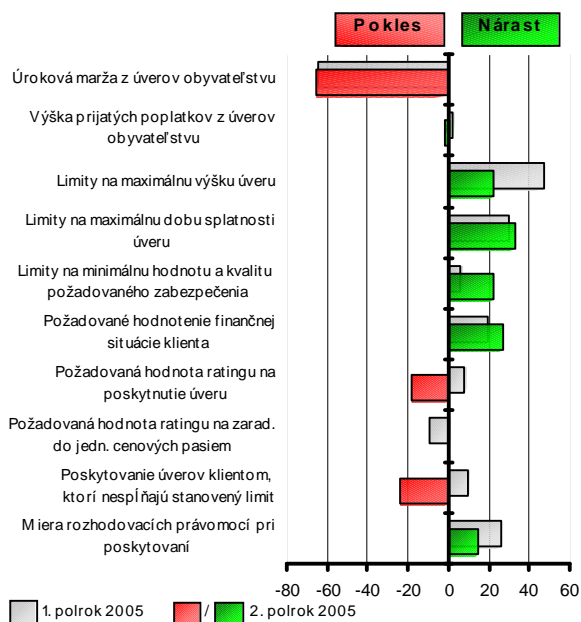
Podľa údajov z dotazníka sa v druhom polroku znížil vplyv viacerých faktorov na zmiernovanie úverových štandardov. Možno však zhrnúť, že banky zmiernovali svoje úverové štandardy – podobne ako v prvom polroku 2005 – najmä kvôli externým faktorom. Najväčší vplyv mala konkurencia zo strany ostatných bánk a rastúci dopyt po úveroch. Na druhej strane, banky, ktoré svoje štandardy na poskytovanie úverov obyvateľstvu sprísňovali, ako najvýznamnejší dôvod uvádzajú zmeny v kvalite úverového portfólia a v systéme riadenia kreditného rizika.

Rovnako ako v prvom polroku 2005, aj v druhom polroku bol pomerne vysoký podiel bánk, ktoré identifikovali čiastočné zníženie úrokovej marže z úverov obyvateľstvu. Výška prijatých poplatkov však vo väčšine bánk nezaznamenala významnejšiu zmenu. Zmierňovanie štandardov na poskytovanie úverov obyvateľstvu sa v druhom polroku prejavilo najmä v poklese požadovanej hodnoty ratingu na poskytnutie úveru, ale aj zmiernením limitov pri poskytovaní konkrétnych úverov (najmä zníženie limitov na maximálnu výšku a dobu splatnosti úveru). V niektorých bankách však zároveň pokleslo poskytovanie úverov, ktorí nespĺňajú požadovaný limit.

Graf 12 Faktory vplyvajúce na zmeny štandardov na poskyt. úverov obyvateľstvu (čistý percent. podiel)

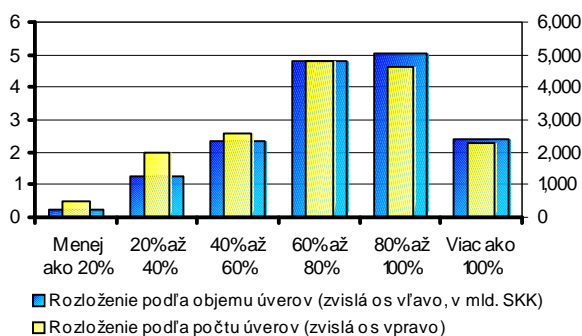
Graf 13 Zmeny v konkrétnych podmienkach poskyt. úverov obyvateľstvu (čistý percentuálny podiel)

Zabezpečenie úverov

V druhom polroku 2005 bola do dotazníku pridaná kvantitatívna otázka o rozložení podielu hodnoty úverov k hodnote zabezpečení (tzv. *loan-to-value ratio*) pre úvery poskytnuté obyvateľstvu na bývanie. Údaje boli poskytnuté 13 bankami a rozloženie je zobrazené na grafe 16. Ak berieme do úvahy objem úverov, väčšina bánk má medián hodnôt LTV v intervale 60% až 80%.

Graf 14 Rozdelenie podielu hodnoty úveru k hodnote zabezp. (úvery na nehnuteľnosti poskyt. v 2. polroku 2005)

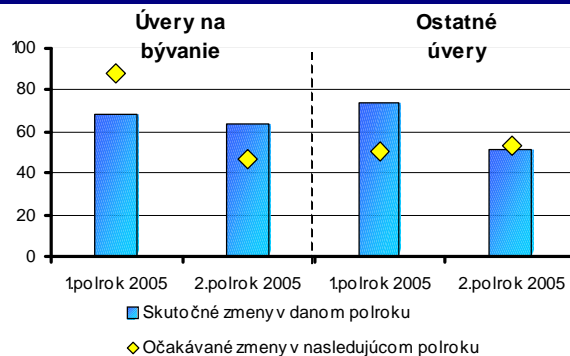
Vývoj na strane dopytu

Rovnako ako v prvom polroku 2005, aj v druhom polroku bol relatívne veľký trhoví podiel bánk, ktoré v dotazníku uviedli nárast dopytu po úveroch obyvateľstvu (81% pri úveroch na bývanie a 67% pri ostatných úveroch poskytnutých obyvateľstvu). Niektoré banky však zároveň uviedli pokles dopytu. Zároveň sa znížil podiel bánk, ktoré očakávajú nárast dopytu po úveroch na bývanie v nasledujúcom polroku.

Pomerne významné zmeny nastali vo faktoroch, ktoré uvedené zmeny v dopyte spôsobili. Poklesol význam zmien v úrokových sadzbách a poplatkov. Úrokové sadzby na novoposkytované úvery obyvateľstvu sa v druhom polroku totiž výraznejšie nezmenili, najvýznamnejší pokles nastal pri prečerpaniach bežného účtu (pokles priemernej úrokovej sadzby o 0,4 percentuálneho bodu). Najvýznamnejším faktorom je naopak rast príjmov, pozitívny vývoj makroekonomickej situácie a zmeny vo vývoji na trhu nehnuteľností. Na druhej strane, financovanie úvermi z konkurenčných bánk viacero bánk

označili ako faktor vplývajúci na pokles dopytu po ich vlastných úveroch. Znížil sa však význam konkurencie zo strany iných inštitúcií.

Graf 15 Zmeny v dopyte po úveroch obyvateľstvu (čistý percentuálny podiel)

Graf 16 Faktory vplývajúce na zmeny dopytu po úveroch obyvateľstvu (čistý percentuálny podiel)

